

Check against delivery

Projev ministra zahraničních věcí pana Lubomíra Zaorálka na konferenci „Afrika jako partner“, 25. 5. 2017 – velký sál, MZV ČR

Excellence,

Vážené dámy a pánové,

Milí přátelé,

dnes si připomínáme Mezinárodní den Afriky: v tento den byla v roce 1963, tedy před 54 lety, založena Organizace africké jednoty, první africká kontinentální instituce a předchůdce dnešní Africké unie. Jsem rád a potěšen, že Ministerstvo zahraničních věcí připravilo mezinárodní konferenci, během níž budeme mít možnost se zamyslet jak prohloubit spolupráci s Afrikou jako dynamickým, moderním, ale zároveň rozporuplným kontinentem, za účasti řady významných zahraničních i domácích řečníků.

Afrika za uplynulé půlstoletí urazila dlouhou cestu, trendy k upevňování demokratických principů, dobrého vládnutí a snaha o dodržování lidských práv jsou zřejmé. Přesto se stále potýká s řadou výzev. Mnohé problémy jako chudoba či radikalizace části společnosti objektivně existují, běžnou mediální zkratkou je ovšem české veřejnosti předkládán bohužel velmi neúplný obraz celkové reality, který navozuje dojem, že v Africe stále není nic pozitivního.

Je třeba zdůraznit, že tento zjednodušený mediální obraz nedostatečně reflektuje vývoj poslední dekády. Hospodářský růst Afriky v období 2005 – 2015 byl v průměru 5,5% a byl o 2% vyšší než celosvětový průměr. Poprvé v historii se nůžky rozdílu začaly přivírat. Opomíjíme zejména skutečnost, že jde o kontinent v bezprostřední blízkosti Evropy, který obývá více než miliarda číňorodých lidí, jejichž elán nabízí pro EU a i pro ČR řadu příležitostí. Vitalita, přizpůsobivost i schopnost regenerace, kterou Afrika navzdory objektivně existujícím problémům prokazuje, je pozoruhodná. Při svých oficiálních cestách do Alžíru, Egypta, Keni, Mosambiku a na Mauritius jsem se mohl přesvědčit, že dnešní Afrika rozhodně sebou představuje mladý kontinent plný příležitostí.

Není divu, že se země Afriky v posledním období dostaly do hledáčku rozvíjejících se ekonomik, jako jsou Čína, Indie, Brazílie či Turecko. Konkurence se významně zvyšuje a postupující diverzifikace partnerů, kteří spolupracují s africkými státy v ekonomické sféře, má rovněž značné politické důsledky. Africké země se stávají sebevědomější, roste úloha Africké unie a zvyšuje se akceschopnost regionálních hospodářských uskupení.

V této souvislosti je třeba přivítat rozhodnutí lednového summitu zemí Africké Unie o navrácení Maroka do jejího lůna, což výrazným způsobem posílí hlas černého kontinentu.

Afrika začíná s podporou EU budovat vlastní kontinentální bezpečnostní architekturu a v rámci tzv. „African ownership“ se snaží nést větší odpovědnost za řešení problémů kontinentu, i když se stále neobejde bez finanční, technické a odborné podpory ze strany mezinárodního společenství. V této souvislosti vítáme doporučení tzv. Kagameho komise a věříme, že zejména návrhy Donala Kaberuky na zavedení africké daně z obratu ve výši 0,2% na financování činnosti AU budou uvedeny do života.

Oceňuji, že nová Komise AU, která se ujala činnosti v březnu 2017, považuje za svoji prioritu vyřešení ozbrojených konfliktů, které Afriku vysilují a pustoší celé oblasti (Libye - ISIL, Somálsko – Al Shabab, Nigérie - Boko Haram, Středoafrická republika, Mali, oblast Velkých jezer). Jednání předsedy AK pana Moussy Fakiho s místopředsedkyní EK a vysokou představitelkou Fredericou Mogherini v březnu t.r a setkání s ministry zahraničních věcí EU v květnu t.r. , potvrdila zájem EU na další úzké spolupráci mezi Evropskou unií a Africkou unií při jejich řešení.

Evropská unie zůstává klíčovým partnerem Afriky v oblasti bezpečnosti a obrany. Od roku 2004 poskytla v rámci „African Peace facility“ 2 mld. Euro pro financování mírových operací na kontinentě. Z 6 existujících vojenských operací EU jich 5 působí v Africe. V rámci naplňování Globální strategie pro zahraniční a bezpečnostní politiku se Unie soustředí především na posilování odolnosti (resilience) partnerských zemí a na budování bezpečnostních kapacit.

V listopadu letošního roku se uskuteční již pátý summit EU – Afrika. Věříme, že potvrdí narůstající důležitost Afriky pro evropské země. Je na místě připomenout, že EU je stále největším obchodním partnerem, který se podílí 34% na africkém dovozu a 41% na africkém vývozu. EU umožňuje bezcelní dovoz pro africké produkty prostřednictvím Dohod o ekonomickém partnerství tzv. EPAs a tzv. iniciativy „Vše kromě zbraní“ (Everything but Arms) pro nejméně rozvinuté země. Je rovněž největším zdrojem přímých zahraničních investic. Jen v roce 2015 se jednalo o 32 mld. Euro, což představovalo 33% jejich celkového objemu. Evropská investiční banka poskytla navíc půjčky v hodnotě 2 mld. Euro. EU je největším dárcem, poskytovatelem rozvojové a humanitární pomoci. Poskytnutých 21 mld Euro představuje 50% celkové rozvojové pomoci, kterou obdržela Afrika v roce 2015. Dalších 21 mld Euro bylo zasláno na kontinent v podobě remitencí převodů, což představuje 36% jejich veškerého objemu.

Nadcházející summit bude příležitostí, abychom společně do světa vyslali signál, že vize Evropské unie a Africké unie se doplňují a oba bloky hledají společné postupy k zvládnání výzev. Afrika má svojí Agendu 2063 a Evropa má zájem přispět k jejímu úspěšnému naplnění. Naše cíle jsou shodné, chceme posílení vzájemné bezpečnosti, podporujeme

udržitelný a inkluzivní hospodářský vývoj, přejeme si, aby Afričané využívali své schopnosti ve prospěch rozvoje svých zemí a budovali svoji zemi a kontinent. Máme zájem intenzivněji spolupracovat na mezinárodní scéně, ať již v boji proti terorismu, či v boji proti kriminalitě, nebo při vypořádání se s klimatickými vlivy. Naše společná historie, geografická blízkost, bezpečnostní hrozby a snaha překonat výzvy spojené s udržitelným ekonomickým a sociálním rozvojem z nás dělají přirozené a strategické partnery.

Excelence, vážené dámy a vážení pánové, milí přátelé,

Česká republika dění v Africe velice pečlivě sleduje, někdy s velkým uspokojením a zvědavým zájmem, někdy, přiznejme si, s obavami. Vnímáme relativně rychlý ekonomický růst a narůstající demografický potenciál. Sílicí střední třída, zvyšující se poptávka a důraz na výrobky s větší přidanou hodnotou znamená, že Afrika je stále zajímavějším obchodním partnerem. Všimáme si i společenských výzev, kterým kontinent s různou mírou intenzity čelí, a také bezpečnostních hrozeb v podobě nárůstu terorismu a aktivizace radikálních skupin.

Zejména v posledních letech proto roste míra angažmá České republiky v Africe. Za poslední 3 roky jsme otevřeli nové zastupitelské úřady v Senegal, Keni a Zambii. Posílili jsme personální obsazení našich velvyslanectví v Ghaně, JAR, Maroku a Nigérii. Otevřeli jsme novou pobočku Agentury Czech Trade v Lagosu a Rabatu. To vše přispělo k tomu, že ve srovnání s rokem 2000 český vývoz do Afriky vzrostl z 5,5 mld Kč na 40 mld. Kč v roce 2016 a v současnosti se tak podílí 1% na celkovém českém vývozu. V roce 2000 to bylo pouze 0,49%. Pro srovnání podíl obou Amerik jsou 3% a celé Asie včetně Číny je 5,5%. Čeští vývozci tak začínají věnovat v posledních letech Africe mnohem větší pozornost a tyto aktivity podporuje i Ministerstvo zahraničních věcí prostřednictvím projektů ekonomické diplomacie. Jen v roce 2017 uskutečníme 26 projektů v hodnotě 5.2 miliónů Kč. Českou republiku a jednotlivé africké státy tak pojí celá řada společných bezprostředních i dlouhodobých zájmů.

Naším ústředním zájmem je stabilní a prosperující Afrika. Afrika, která nabízí řadu příležitostí nejen ke vzájemné hospodářské spolupráci, ale i ke kulturním výměnám a ke spolupráci v oblasti školství a vědy. Abychom naplnili předpoklady takové spolupráce, snažíme se zasadit o stabilitu a bezpečnost afrického kontinentu. Česká republika se proto v poslední době aktivně zapojila do společného úsilí o stabilizaci pásma Sahelu – téměř čtyři desítky českých vojáků působí již čtvrtým rokem ve výcvikové misi EU v Mali (EUTM Mali), dalších několik desítek vojáků by pak mělo v blízké budoucnosti posílit misi OSN MINUSMA, která rovněž působí v Mali. Naši vojenští experti působí ve velitelství unijní námořní mise ATALANTA a své vojenské pozorovatele má Česká republika také v zemích střední Afriky.

Česká republika dále navázala přímou bezpečnostní spoluprací s některými africkými státy na bilaterálním základě a má zájem okruh svých partnerů dále rozšiřovat.

Chceme podpořit ekonomický růst Afriky, který vytváří pracovní místa a dává mladým Afričanům budoucnost. V současnosti africká ekonomika vytváří 3 milióny nových pracovních míst ročně. V roce 2035 by jich měla vytvořit 18 miliónů. To otevírá ohromné příležitosti. V roce 2040 počet obyvatel v Africe dostihne 2 mld., ale průměrný věk zůstane na 23 letech. Evropa bude mít 700 mil. obyvatel, ale průměrný věk bude 46 let. Zároveň zde vidím potenciální hrozby, neboť pokud se nepodaří vytvořit podmínky pro uplatnění mladé generace na africkém kontinentu, bude zde existovat silný skoro až nezvladatelný migrační potenciál.

Summit k migraci mezi Afrikou a EU, který proběhl v listopadu 2015 v La Vallettě, dokládá, o jak významné téma jde. V uvedeném kontextu proto vítám rostoucí zájem české podnikatelské sféry o subsaharskou Afriku. Stranou zájmu o tuto dynamickou část světa nestojí ani česká státní správa a vláda – kromě ministerstva zahraničí, ministerstva průmyslu a obchodu a ministerstva obrany poslední dobou narůstá i angažmá ministerstva zemědělství a ministerstva vnitra. Pokud jde o naznačené téma migrace, rád zmíním, že se Česká republika stala ustavujícím členem Svěreneckého fondu EU pro Afriku, jehož vytvoření bylo oznámeno na již zmíněném summitu v La Vallettě.

Česká republika aktivně přispívá do tzv. migračních kompaktů. Základem je naše dvoustranná rozvojová pomoc, kdy Etiopie a Zambie patří k prioritním zemím české rozvojové spolupráce. Díky naší pomoci v Etiopii se v roce 2016 realizovaly projekty v objemu 58 mil. Kč a dařilo se zvyšovat produkci farmářů, či posilovat postavení žen ve společnosti nebo zabezpečit vodu k elementárnímu přežití. Věříme, že se do budoucna podaří skloubit zájem soukromých investorů s rozvojovými projekty a aktivitami MZV.

V rámci tzv. malých lokálních projektů jsme věnovali v letech 2015-2016 až 10 mil. Kč na různé sociální a ekonomické projekty místních afrických subjektů. ČR si uvědomuje, že humanitární situace je v některých oblastech Afriky (Roh Afriky, Jižní Súdán, oblast Čadského jezera, Středoafriická republika) katastrofální, a proto jsme v letech 2015 – 2016 věnovali 60 mil. Kč s důrazem na snižování zranitelnosti místních obyvatel vůči katastrofám i konfliktům. Minulý týden jsem rozhodl o poskytnutí dalších 5-ti miliónů Kč na potravinovou pomoc v Somálsku a Etiopii v důsledku ničujícího sucha. Program lékařské pomoci MEDEVAC postupně rozšiřujeme do afrických zemí. V současnosti naši lékaři působí v Maroku a Keni, tento rok rozšíříme aktivity do Senegalu a Ghany. Příští rok budou působit i v Etiopii.

Česká republika ve svém současném angažmá vůči subsaharské Africe navazuje na poměrně aktivní diplomacii první Československé republiky, jejíž cílem byla zejména podpora obchodních zájmů exportně orientované, průmyslově vyspělé země. Československo již v roce 1926 zřídilo svůj generální konzulát v Kapském městě. Živé a pestré vztahy s africkými státy, jakkoliv byly do značné míry ideologicky podmíněné, udržovalo i socialistické Československo. V 60-tých a 70-tých letech mělo na území Afriky 17 zastupitelských úřadů a mimo jiné, poskytl prostřednictvím vládních stipendií vzdělání tisícům mladých lidí z řady afrických států. Mnozí z nich pak ve svých zemích sehráli či dosud hrají významnou společenskou úlohu. Mezi bývalé české stipendisty patří například nedávno zvolený prezident Mosambiku, dále guvernér Národní banky Guinea či ministr zemědělství a životního prostředí Kapverd, který dnes vystoupí v odpoledním bloku. ČR v tradici poskytování stipendií pokračuje i nadále. V současné době studuje v ČR 71 studentů z Afriky na základě vládních stipendií, přičemž dalších několik desítek studuje na vlastní náklady. Do afrických zemí rovněž vysíláme svoje odborníky, kteří na místě přispívají k vysokoškolskému vzdělání mladých Afričanů.

Rozvíjíme mezilidské kontakty. Africké země jsou cílem desítek tisíců návštěvníků z ČR, kteří tam tráví svoji dovolenou. Působí zde i řada českých nevládních organizací, které z peněžních sbírek v ČR vyvíjejí drobnou, ale nezastupitelnou činnost. V neposlední řadě si dovolím připomenout i úsilí v ochraně africké fauny a flory. To již má od dob cestovatele Emila Holuba historickou tradici.

Závěrem mi dovoluji, abych využil africké přísloví k upřesnění názvu konference Afrika jako partner: „Na jednom kameni se hrnec neudrží“, bez vzájemné spolupráce, bez naslouchání jeden druhému a bez vzájemné podpory nepřekonáme výzvy, které před námi - nejen v Africe - stojí.

Děkuji za pozornost.